

Fitxa per la Moncadapèdia / Arxiu de memòria popular

Nom	Paco Fenollosa Doménech
Títol	<i>Paco Fenollosa, president d'honor del Llevant UD</i>
Data de naixement	Diumenge 17 d'abril de 1932
Categories	Treball, esport
Data i lloc de l'entrevista	Dimecres 27 de març de 2024, a l'Ajuntament de Montcada
Equip entrevistador	Etnopèdia (Laura Yustas, Nelo Vilar), Bàrbara Sales Alós
Publicació en Moncadapèdia	Dijous 2 de maig de 2024
Enllaç	https://youtu.be/QshNv5JTC88
Extracte	https://youtu.be/sie4ZzKvRtk

Paco Fenollosa és un home molt popular en els ambients futbolístics i socials en general, per la seua vinculació al Llevant UD i com a publicista del diari *Las provincias* durant quaranta anys. És un home simpàtic i afable com n'hi ha pocs, i sens dubte la seua senzillesa i bonhomia li ha obert moltes portes. En esta entrevista ens demostra el seu humor i la seua bona forma als 92 anys acabats de complir. Poca gent més propera i més generosa. Ens parla del seu ofici, de la seua passió pel futbol i pel Llevant UD, però també de la seua experiència en el futbol local (el Tormenta CF, on jugaren professionals com Ricardo Alós o Sócrates Belenguer, entre altres) o del seu pas un tant fracassat (que conta amb tant d'humor) per la Banda del Musical. I molt més, tot entre anècdotes i rialles.

Paco és un home reconegut pels seus valors humans i esportius, i no podia faltar en el Museu de memòria oral de la nostra ciutat.

Sinopsi

Paco Fenollosa (1932) parla del seu treball com a publicista de *Las Provincias* i soci del Llevant UD, tot des de la seua ciutat, Montcada, on ha format part de la seua activitat social i cultural.

Transcripció

...Vam fer molta relació —amb Carmen Sevilla, l'atra, l'altra...—, i un dia Rocío Jurado me diu... —un milló de pessetes d'actuació—. S'assenta i diu: “vull parlar amb tu. Escolta, tu dis-me lo que guanyes en Provincias. —Dic: Collons, esta què vol ara, de Les Provincias? Dic: mira, 40% de nocturnitat”, perquè treballava per la nit. 40% de nocturnitat. “Pues a partir d'este moment eres el meu màner. Si me paguen hui això ja t'ho done jo”. Jo tot content, però dic: bueno, si jo en Les Provincias estic bé, tinc una dona que som de poble i tenim que fer lo que... no se pot

fer igual. Jo dic: ara a la meua dona van a dir... Quan venen les provessons a la meua dona l'agarraven les amigues: "Paquito què està, en Madrid? Què està, en Màlaga?...". Per el fútbol. Però dic: hòstia, lo atre... "mira, si va amb una que és...", i jo m'ho pensí, i al que alpleguí ahí al cementeri de Benifaraig [risses], tota la vida me'n recordaré, dic no puc acceptar açò. Me n'aní a casa i jo dic: no vull dir res, però hi ha un moment que Rocío Jurado creïa que això era una alegria, i crida a casa i diu: "el meu xic a on està?", o "mi chico", en castellà, i entonces vingué això, de que vaig dir: mira, m'ha passat açò però no ho he acceptat. I entonces esta xica me digué: "mai m'esperava que me feres açò", perquè per el fútbol sóc molt conegut però quan anava a Sevilla els familiars d'ella "ieh, tracteu-me-lo bé!", el Betis, que si no la meua cosina... És de veres, jo li vaig dir que no però per la meua amistat continuà anant a sa casa, i quan venia ahí davant de la plaça de bous que n'hi havia un hotel, venia —estava amb Pedro Carrasco—...

Clar, clar, el boxejador!

...i anava a sa casa i ella li dia a Pedro Carrasco: "escolta, agarra a Paquito i aneu-se'n per ahí a fer-se algo, i deixeu-me fer el sopar!" [risses]. Perquè era una familiaritat que ningú podia creure-ho. L'altre dia me feren una entrevista en Onda Cero i uno que estava ahí diu: "no, pregunteu-li..." —i me tallaren per el mig, però no passa res, perquè jo quan li ho digué a la meua dona no era res, només que com jo conseguia publicitat, que era lo que volia ixer home, aquells me dien: "molt de traure diners, però entrevistes ni una". Jo dic: és que jo no sóc periodista. "Ah, pues entonces...". Entonces què vaig fer? Agarrí els meus companyeros periodistes, dic: feu-me sis o set preguntes, segun la persona que era, perquè... Paco Martínez Soria... eren bons, gent que jo dic: pa que no faça el ridícul. Però a partir de unes quantes ja agarrí jo marxa i ja no volia que em digueren res. És més, havia una artista ahí al Teatro Principal, molt famosa, i diu: "bueno, pues ven...", ahí dalt del Teatro Principal hi ha un baret, "me preguntas lo que quieras y hablamos" [risses], i enseguida m'entra un tio que era el central del Saragossa (*[a Bàrbara Sales]* el teu home sí que ho sabia), que li dient Santamaría [*Paco Santamaría, entre 1962 i 1969*], un tio que... Jo dic: com li vaig a preguntar a esta dona amb este tio davant...? I li dic: "Oye, perdona... —No, es que es mi chico", perquè antes dien "mi chico". "Es que es mi chico", i jo dic: pues no. I avall. Diu: "Oye, vete a no sé qué, me queda media hora" y tal, y me'l tirà, però es que m'han passat moltes coses d'ixes.

Voràs, esta... Lola Flores, jo con estava en Províncies i tenia un poquet de fama de fer coses, va i el pare de... que era el d'això de la banca, Alberto, era el president, i aquell diu: "ui, a on vas? I me diu: ven al Teatro Principal i me miras un cartel que me han hecho", pa penjar-li'l allí, "y tú da tu opinión". Collons. I vaig allí a ver tal, el d'això i jo agarre i dic: "no, está de cine" tal i qual, però me gire i veig al seu home, que tocava la guitarra...

El Pescaílla.

...i al delantero centro del Valladolid que era el amigo d'ella. Jo dic: però com pot ser açò? Açò no ho coneixia jo! O siga, que jo faig aixina, estic mirant, i me veig al delantero centro, que per el fútbol el coneixia, que era internacional, que era el nóvio d'ella o lo que fóra [risses]. I el guitarrista estava quasi al costat, dic: açò què és? Això ho faig jo i me fusilen [risses]. Per això te dic que m'han passat moltes coses, i claro, vaig ara a fer una entrevista i enseguida te trauen això, perquè quan t'ho diu u... [5 min.] És igual que el Villarreal. El Villarreal juà contra el Levante i se cau una grada, i entonces Fernando Roig, que hui és molt amic meu, diu: "és que estos del Levante són uns tercermundistes", i m'amolla Paco Lloret la castaña ixa i li dic: "Però este què vol, si allò és un corral de vaques, tota la vida?". I era veritat. I entonces discutírem i tot. I jo estava parlant amb una concejala de la Generalitat de València i ve el fill i diu: "ja, dixa-

ho que diu que és un corral de vaques”. Era!, no ho és, i ara ell pues en vez de dir-me Paco Fenollosa, quan arribe a dinar amb ell me diu: “Ja està ací el del corral de vaques” [risses]. Però és en plan això. “I ara fiqueu-li sopar pa que no desperte la dona” [risses]. O siga, que no ha passat res. Però el Castelló me crida i diu: “ves amb cuidao”. Claro, anaren i ficaren, a on estava la gent, per això del corral de vaques, “Fenollosa o no sé qué, hijo de puta”. I jo dic... però Fernando, com hem segut d’ahí del carrer Montcà, jo l’atre dia li dic a Fernando: “Fernando, però si jo li traguí un espónsor a ton pare! —Això no pot ser! —Dic: home, pregunta-ho”. Tenia una carnisseria ahí en Tavernes, i jo li dic: “vosté que és d’ací propet...”, i li traguí un espónsor, i ell estava fotut perquè [risses] en el Villarreal no sabien això. Dic: “bueno, pues... escolta, ja li portaré una camiseta”, i al donar-li la camiseta dic: “tin, veges si...”. Era això, que jo comercialment, no sé per què, tenia sort, és sort.

Bueno, vosté és molt simpàtic tamé.

No, no, no, però creu-t’ho que és sort. Tu te creus que hi ha dret —vos ho dic pa que se rigau— que estem dinant i ahí està... a on està Bàrbara està Florentino, ahí jo, i ací este... ixe que ha estat en el València i el Madrid d’entrenaor... I que era jugaor del Real Madrid, argentino. Ixe que fa entrevistes.

[Jorge] Valdano.

Valdano. Jo com sempre estic de broma, li dic —imagina’t que Bàrbara... i estic ahí i dic, per ací “si jo tinguera la làbia d’este i la planta...” I este diu: “este?”, i enseguida dic: “este? Este està amb Belén Esteban, la Princesa del Pueblo” [risses]. Hòstia, Valdano —que tinc molta relació—, “Paquito, per favor, no gastes estes bromes!” [risses].

Después me’n vaig i veig a la secretària de Florentino. Una xica jove. I aquella: “ai, Paquito!”, i este diu: “ieh, escolta, açò que vol dir?”, i entonces diu: “és que lo que me ha dicho Paquito no me lo dirá nadie”. Vull dir que jo agarre a broma, però sempre sense faltar al respecte, saps lo que vull dir? I per això me coneixen mes, però ara... jo dic: collons, que... és de veres, que tu ho saps: jo anava a Devís ahí que era una andana, a una escola, i als catorze anys en bicicleta a treballar a València.

Home, això ho ha contat molt, sí sí.

I aixina te contaria moltes coses, i d’ahí ve l’amistat. Carmen Sevilla a vegades me dia: “ai, no sé què...”. Dic: ja està. Què no me criticaran per anar per la nit? **[10 min.]** I María Consuelo Reina, la dueña de Las Provincias, la que era directora, me diu: “Paquito, me gustaria ir a ver a Carmen Sevilla”. Pues jo la portí i a lo millor jo dic: si era algú criticat, ella aplegà i va vore que jo li dic: “bueno...”. Però en un primer moment jo patia molt, que la meua dona a vore les provessons i anaven les de Montcà: “Conchín, hui a on està, en Màlaga o en tal?”. Jo en el Levante més de cinquanta anys, he anat a Rússia, Alemania... Itàlia...

Bàrbara Sales.- I a on vas nàixer, Paco, ací? Vas nàixer en Montcà?

A on vaig nàixer? En el carrer de Pintor Sorolla número 39, 40 o per ahí. Jo sempre he estat ahí, anava a Devís en l’escola. I vull dir-te que d’ixa escola passí a agarrar la bicicleta pa anar a treballar a València. Lo que passa que jo después me preocupava, anava a Artes y oficios i me preocupava en perfeccionar-me. I hasta que entrí a Províncias, jo no sé per què este home... el pare de Consuelo m’agarrà això, i diu: “el primer ordenador que venga, para ti”. Sí, i me fica el primer d’això, i jo dic: i els periodistes? Me’l fica, i agarre jo i dic: “don Enrique, si jo no sé escriure a màquina!” [risses]. ¡Y era verdad! I me dice: “a Audio Jeam”, a la plaça de Gilabert,

allí amb els xiquets, jo [risses]. O siga, que m'han passat coses. Però he tingut el caràcter ixe de mai... mai han deixat de donar-me la faena. Jo feia un especial del Levante i tots: “no traurà res”. Setze planes, tots els bancs la seua això... Després, portí la publicitat de l'Ajuntament de Montcà... Xe, perdona, de València. Claro, allí coneguí a l'alcalde, coneguí després... ara tamé a María José Català vaig moltes vegades a almorzar amb ella, i... Sandreta, la vicepresident del PSOE, Pilar Bernabé [*delegada del Govern*], ahir me cridà, perquè ve moltes vegades. Vull dir que jo m'he fet amb ixa manera per la manera de ser. Saps lo que te vull dir? I el teu home, quan jo anava a Alfara al banc tamé tenia molt bon caràcter. Sí. Això hi ha que tindre-ho. Ara, si vas cregut-te que eres més que tots, això aixina res. Si vas a demanar diners... I pràcticament això ha sigut lo que jo he fet. I hui vas a Províncies, jo tinc el meu despatx allí, fotos del Levante [risses]... I jo, bueno, si jo estic jubilat des dels sixty-cinc anys! Ne tinc noranta-u. Entonces què passa?

Pues per això, pues mira, pues aixina ha segut. I quan els demés cobraven dos mil pessetes al mes, com jo feia lo de Províncies jo en cobrava cinc mil, perquè Províncies cada cosa que conseguia me donava el 10%, i ara... Però això què vol dir? Que t'has sacrificat i quan el demés se n'anava a dormir tu te n'anaves a treballar, que tot no era riure't, eh? Per això dic jo, i la meua dona, pobreta, cobrava els diners per el banc, per Alfara, [15 min.] i jo li dia: filla, anirem quatre dies però anirem al millor hotel, i aixina era. I ella dia: “ui”... I jo dic: açò saps per què és? Per lo que a tu a lo millor te sap mal, perquè tu tens els diners, tot lo que guanye ho tens tu. Però açò és per lo que jo faig fora. Me comprí un apartament en el Perelló i me van fer moltes coses, pa que damunt a lo millor me critiquen la gent. Però és aixina la vida. Florentino l'atre dia, jo me quede amb el equipo... bueno, l'atre dia: l'any passat, i va i li diu a Kiko i als companys, diu: “a on està Paquito? —Diu: no, es que se ha quedado un rato con los jugadores... —¿Pero no tiene que venir a la comida? —I aquell diu: Sí, pero tardará un poquito”, i agarra una cadira i diu: “pues aquí no se sienta nadie hasta que venga él”. Bueno, pero ara voràs, quan alpegue diu: “sinvergüenza, a on estaves?”, però aixina, com si fóra de poble. És dir, que ací la cadira i tu... És manera de ser. I això m'ha donat el poder traure publicitat. Perquè a persones de molta entitat, que ni me coneixien, me l'han donat. Ja et dic: directors de banc i empreses de categoria. Després el meu jefe de Províncies... jo agarrava lletres de una en una, jo no anava presumint de res. Agarra i diu: “Ya has acabado las letritas: una corbata, una camisa, un traje y al...” collons, allà als vascos, “a visitar a gente”. I m'eixia tot bé. Me n'anava i portava sempre... i Províncies com no tenen que fer...? [*inintel·ligible*] pa que me quede [risses]. Però ara jo no puc fer res, a mi em dóna vergonya. Jo portava lo de València, que estava Juliet tamé. El coneixes, no? Ajuntament de València. I, bueno, venia Rita i... i tots, ja me coneixien tots. L'atre dia aní al balcó de l'ajuntament i les dones que agranen “¡mira, no nos dice nada!”. Claro, jo anava tots els dies, pues d'ahí tamé tenia la comissió. Entonces gràcies a d'això pues... Tu saps que jo agarrí la casa que era un això, era horta, i me vaen fer això, me vaen fer lo atre, pues escolta, de jornalera, ¿no? Per això te dic que a vegades per voler guanyar més a la teua dona a lo millor la maregen, [20 min.] escomen: “este a on estava?”, claro. Tu... no sé com dir-t'ho: no ho sé, qualsevol artista que me veu... ara ixa artista que ha mort, que estava ahí en el Olimpia, pues jo passava per ahí i diu: “sabes que estoy aquí y no vienes”. Claro, com els feia entrevistes, pues me coneixien. Males entrevistes perquè jo no era periodista [risses]. Però elles m'acceptaven, saps? Per això dic que la meua vida ha segut aixina. Ara me laves això, l'altura que tinc i tot [risses], jo no crec que siga pa deslumbrar. Però el dir sí, no tinc vergonya.

Bàrbara Sales.- I vares coincidir en Las Provincias amb Vicent Andrés Estellés? Amb el poeta de Burjassot.

Amb Estellés? I tant! Estellés quan jo me casí me va fer la... això que feia ell. Estellés era un home molt tímid. Molt, molt. I resulta que era de Burjassot i quan s'acabava veníem en el tren els dos. Pues jo un dia me donaren un gosset i el portava ací i el gosset fea: "buh!", i el revisor tot... i al final diu: "és que, Paquito, jo... a mi m'afrontes" [risses]. Era... un cerebro de or, però molt crio. Molt tímid.

Bàrbara Sales.- Era director? Va ser director?

No, subdirector. Però era molt bo. Però era molt tímid, era parat. El dia que me casí ja te dic, me va fer un això de... I jo anava... la seua dona tamé, una dona molt humilde i tal. Era de Burjassot. Ja veus si era bo. Però no tenia el caràcter ixe, feia... enseguida s'assustava. Jo venia María Consuelo per allà i li dia: "¿qué quieres?". I tal, perquè jo dia les planes que hi havia que fer i feia algo més. I aquella: ¿entonces cuántas hacemos, Paquito? —Pues tal, tenemos tanto de publicidad pues tal". I este home era pues apocat. Sabia més que l'ama, però l'ama: "oye, Vicente...", i Vicente: "Paquito...", ja estava assustat. Sempre estava assustat [risses]. Per això te dic que la vida... Però filla, jo he anat hasta els catorze anys, anava en la bicicleta i la carretereta d'ahí de València era de terra blanca. Jo encà anava presumint. Saps qui me ficà? El coeter de Montcà. Diu a mon pare: "el teu fill quants anys té? —Diu: mira, ha complit catorze. —Diu: Pues a vore si el col·loque jo", i me col·locà en una impremteta del carrer... número 19, allí en Pelaio. Però jo en bicicleta. Después anava al carrer del Mar a Les Províncies en un cotxet de segon mà i això, i después ja anava comprant coses. Però a lo millor, t'ho vinc a dir, que moltes de les coses que comprava pues podien interpretar-les mal. Jo patia molt per la meua dona, la meua dona era molt bona persona, i quan li dien les xiques: "húi què està...?", per el fútbol, i ella enseguida dia: "ai, pobret, la il·lusió que té li la vaig a llevar?", i no me l'ha llevat mai, la il·lusió.

Ella l'acompanyava. Moltes voltes l'acompanyava.

Ah, sí, i anava en l'amoto primer, que per cert tenia poc de coneiximent i un dia aní a un hotel que estava en un això i al baixar li dic: "mira, Conchín, anem sense gasolina", i ella "ai, ai...!". Pa matar-la, pobreta [risses]. Però después tenia jo la sort d'anar a... quan venien els quatre dies de vacances, jo anava al millor hotel. "Ai, m'han fet la giraeta! Ai, quina nevera!". Jo de vore tot això [inintel·ligible]. Pues tot això venia de lo atre, si no ni nevera ni res. I ella: "ai, ai...". Venia el director de l'això [risses]... Home... a vore si se cregueu que sóc un tonto.

No, home, no! [risses]

El rei d'Espanya i Leticia venen a Províncies. Van a Províncies i el director general diu: "ven que te quiero presentar...", i m'obri la porta del despatx meu [risses]... Per cert, era molt bonico. I diu: "Mira, este es el chico que hace la maquetación", i ella diu: "¿tú sabes que yo era periodista? —Digo: claro que lo sé". Entonces se sentem i jo li expliquí algo que ella no comprenia, jo dic: "mira, los periodistas tienen un defecto: [25 min.] que a lo mejor una empresa dice 'haced una página de publicidad', y me vienen a mí: '¿qué necesitaré?'. Yo digo: 'pues mira, necesitas para la foto, tal. —Però de aquí a abajo son cien líneas, pero si hay emes ya no son cien líneas, ya son ochenta. Y si hay ies ya no son cien, son... —Pues esas cosas no las sabía yo. —Pues mira, ya has aprendido...". I el rei que estava allí pues rient-se. I jo después volia gastar una broma però no me vaig a atrevir [risses]. Perquè aquell era molt sério, i ella no és que siga... però aixina com la veus que pareix que siga una dona séria, amb mi escomençà a riure's i tot, de la faena. Per això vull dir-te que amb tants despatxos que hi han de tios que són ingenieros, que estan en Províncies, el porta al tarugo [risses]. Com és possible, això?

Els seus pares treballaven a la Fosforera, vosté ho ha contat això en alguna ocasió.

Mon pare sí, i ma mare. S'enamoren en els mistos, allí [risses]. Com feia calor s'enamoren. Mon pare estava en la caldera i ma mare quan se casà, antes els matrimonis ja no continuaven treballant, la dona se quedava en casa, cosa que ara no és. I sí que es de veres, en la Fosforera. Mon pare... I això venia perquè m'auelo portava les haques i tot això, i ficà a mon pare. I entonces allí coneguè a ma mare, perquè d'Alfara i de Montcà eren molta gent dels que havien allí. I... bueno, i a mi me donava... de quan en quan anava a vore a mon pare, a dur-li l'esmorzar... Però eren uns jornalets baratets. Entonces en ma casa... jo vivia en un pis, la meua germana cosia, gràcies a ella... Però vull dir-te que hasta que jo no me n'aní a treballar i me soltí, mosatros molt justets. Ara, m'auelo i m'auela, com tenien terra, "que baixe el xiquet", i dinava, i meló d'Alger i meló de tot [risses], però jo la meua això no era pa triufar. I quan li diguí a ma mare lo del... "Mare, és que m'he tret el passe del Levante"... Perquè als nou anys aní i el tio aquell m'agarra i diu: "¿qué quieres? —Digo: el pase del Levante. —iCuando tengas catorce años vienes!". Dic: mare meua! Que era per... anàvem per Ricardo, que tamé era del Levante. I el carnisser de Vinalesa.

Ricardo Alós, vol dir.

Ricardo Alós, sí, érem molt amics. I entonces el carnisser de Vinalesa ficà en el Levante B, i jo con era del Levante B agarrà i ell... son pare treballava en la fàbrica de esto... de sacos, i dijo: "voy a por tu hijo", y como su hijo estaba conmigo vam pujar els dos i me n'aní. Jo quan apleguí a Vallejo i vaig vore la herba, acostumat a Alfara que juàvem allí en el barranc, i la d'ací... Dic: jo no ix d'ací ja. I mira, encara vaig fer allí negoci perquè resulta que antes de... El Levante, darrere les porteries estava...anàvem les parelles a ballar. I después feien corregudes de galgos, i jo entrí en Províncies, com ja tenia allí coses, jo dic: vaig a vore si conseguim... i els anunciava jo tamé, els galgos. Dic: havent galgos... Era un espectàcul allò. I les parelles pues se coneixien allí: "nos vemos en Vallejo", i allí "ti-ti...", i jo era un xiquet i mirava allí [risses]. Per això te dic jo que... Que la meua vida no ha segut de roses, no. Después te'n vas a la mili i tamé m'ho passí bé, però quan desfilàvem jo era el últim, era el més xicotet i anava darrere l'últim [risses]. Passaven tots i jo... "no, no entres aún" [risses]. Vull dir-te que tamé he passat lo meu.

Bàrbara Sales.- A on estigueres?

En Lleida, era de montanya. Portàvem una roba diferent i tot, no pareixíem soldats, però allí anàvem a fer proves i si caïes te pegaves contra un pi o algo, era... Però vamos, tamé... els jefes tamé m'atengueren bé. Jo dic: "què no me donarà un permís...", treballava allí en la impremteta, "què no me donaràs esta setmana?". Ja tenia nóvia, i me dia... i la meua nóvia estava ahí a les mongetes [risses], a la missa, [35 min.] i sa mare: "ui, ¿tú dónde vas? —Collons, que tinc permís!". O sea, que traïa més que res permisos pa dos dies, no te cregues.

Mare meua, de Lleida a ací.

Però bueno, vull dir-te que la meua vida no ha segut de "papà, quiero eso". "Si quieres eso, gánatelo" [risses]. Después me fiquí en la impremta de xiquet i enseguida els oficials: "Paquito, el almuerzo, porta'm llonganisses... —Hòstia...", i anava i quan tornava ja era casi l'hora d'almorzar, o siga que era el criaet. Una dona que venia plátanos allí m'agarrà carinyo, i dic: "no, tengo que comprar esto y tal. —No te preocupes", i me donava els plátanos aixina que s'havien fet negrets [risses] me'ls donava. Ma mare: "pues t'he donat jo pa comprar això", però com érem tan pobres era molt poquet lo que me donava. Per això te dic jo que la vida no han segut tot roses. Ara me veuen i se creuran que... diuen "este..." No, vull dir-te que ara me puc

permitir el lujo de que... això. Jo quan porte a la meua dona a un hotel de ixa categoria... “ai, ai! —Xica, no digues ai!”. Perquè això sí, quan alplegues enseguida volen pa les netes comprar algo. I ai, ai, ai, perquè no hi havia, però últimament “tu compra lo que vulgues”. Però era “por la noche”, i “por la noche me podían criticar”. Que anaves per la nit [risses], pa que te rigues, alplegava jo a Benifaraig... tu te’n recordes d’aquella que li dien... una dona, al final de Benifaraig no te’n recordes [risses]? Allí tenia cola [risses]. I jo parava i els dia: xe, però què feu ahí? I ella: “oye, no molestes a nadie!”; claro, anaven en fila [risses]. Ho he viscut tot, filla! Sí senyora, sí. I l’atre dia vingué el... i tu diràs: “i tu eres atrevid de dir-li això?”. Vingué l’arzbispo de Valen... nou. I jo aní a la... jo vaig molt a la Mare de Déu, ma mare era molt catòlica, com la meua dona. I vaig allí i agarre jo, m’assente allí un poquet, fique els ciris —que tamé els fique moltes vegaes—, i veig que tamé va a donar la comunió el arzobispo [risses], i jo sense confessar-me ni res, vaig i me fique en fila, i me dóna... Dic: “Excelencia, muy bienvenido a Valencia”, i ell: “tal i qual”. I después resulta que havia estat en el Seminari, que hi havia Sócrates [Belenguer Pérez] el juaor del València, son pare era això. I un atre de Montcà tamé, treballaven ahí. I el arzobispo me diu que había conocido al pare de Sócrates [risses]. Después de la fila. Un atre no li haguera dit res, jo “Excelencia”... Un atre... u li obria la boca... però jo arribe allí: “excelencia, bienvenido”. I después isquí al carrer i agarrí a un retor: “xe, jo he pres la comunió sense saber si ho feia bé o mal” [risses], i va ell, el retor, i me diu: “vine pac aci”. I me fica a part de tots i me diu: “resa això. —Jo dic: me cague’n la puta mare”, i me va fer resar no sé què i diu: “ja està”. Jo dic: ah, pues sí que es fàcil açò. Anar al cel o anar a l’infern [risses]. (...) Pues bé, rei, pues tu me diràs lo que vullgues.

Bueno, el Levante és un club modest.

Mira, jo t’ho diré: el Levante en primera divisió era el equipo que més volien tots els equipos, érem el equipo amb més simpatia, perquè un dia anem a dinar amb el Barça i els camareros porten sombrero. Jo dic al president: ara no me’n recorde del nom, però és el millor que ha tingut. I jo digo: “xe, tu, esto... ¿qué se creerá que somos del Madrid? —I aquell diu: ¿qué cojones, pero tú qué te crees? Aquí en Barça es más importante el Levante que el Madrid”. Bueno, mos volien. La prova és que això a lo millor ella ho va vore: morí la meua dona i el Barcelona Club de Fútbol me va fer una corona, que jo no tenia... Que era una vegà a l’any quan vaig. Vull dir-te que mos tratàvem tots bé. **[40 min.]** Inclús el València i tal. Jo vaig amb tu al València i tu diràs: però tu què eres, del Levante o d’estos? M’ho faciliten tot. L’atre dia el fill de [Joey] Lim, aní a vore les xiquetes i com me senten allí com si fores algo, resulta que ve aquell i diu: “bienvenido, nos alegramos mucho de verlo”, i el compañero diu: “este qui és?”. I pregunte jo i em diuen: “no, este és el fill de Lim” [risses]. Pues si li haguera dit: “empléame aquí”, m’haguera dit: “quédate”. ¿Saps lo que et vull dir? I aixina en la vida. Pues hala, pregunta’m lo que vullgues.

Vicente del Bosque dia que el Levante és el equipo més honrat d’Espanya.

No té cap ningun dubte. Mira, jo ho vaig dir: el Levante pa’ls equipos de primera era l’equipo de la simpatia, mos tractaven de cine. I respecte a lo que tu has dit, mosatros juàvem en Europa, en Rússia, estiguérem en un hotel... El que no podia és el Putin ixe, perquè me digueren que allí era de les autoritats russes i això. Mos tractaren... en el hotel ixe... jo no dic... no diuen que els russos són mals? Però con un carinyo! Unes escales... Jo, pues no sé per què, jo en un cabasset puc dormir, però van i me fiquen en la suite. “Ui, la suite!”, mare meua. No t’ho pots imaginar. Jo quan me’n vaig anar a dos companyeres meues els dic: “s’aneu a quedar?” —amb el equipo jo me n’anava—, diuen “sí. —Teniu la clau antes de jo i voreu... —Ai, ai, ai!” [risses]. Unes... Però jo dic: si jo en un cabasset cap! O siga, que m’han fet coses que jo

crec que no les mereixia, perquè és de veres, no les mereixia, collons. Jo ara vaig a un hotel i casi sempre me donen un suite, perquè com en l'equipo el únic que vaig sóc jo, pues este d'això. I me voran i diran: "este, pues quina pinta!". Però teta, és que me tracten aixina! Què vols que faça jo? És aixina, eh? Hi ha gent que... en serio, "ya veremos qué habitación me dan a mí", i fan aixina i jo me ric [risses]. Però els ho dic, si veuen ixa habitació diuen: "mira este", i aquells són els que fiquen els dinés, jo... I jo pues era president d'honor de la fundació i conseller, però pa donar puestos als atres diguí: "xe, lleveu-me algo", me llevi de conseller. Bueno, pues ara que ha entrat este, tot m'ho han ficat: "no, no, en el Consell tamé tens que estar". Xico, pues jo no puc... Només que parlar, dir... o fer recaos. Fer recaos és... [risses]. He tret... ara pa que tinguérem més accions ha tret 2.500 assoles [risses]. Me'n vaig anar a visitar al president del València, Bautista Soler, al pare, me'n vaig jo que no el coneixia, i en el Levante: "és un xoto! —Xe, dixeu-me anar". Vaig allí i dic: "don Juan Bautista... —No, sóc Bautista!", dic: collons, ja escomencem mal. I diu: "bueno, què és lo que vols? —Dic: home, jo... mire, jo sóc del Levante, però jo sé que vostès, en el València Club de Fútbol se reunen els periodistes i fan negocis. [45 min.] Entonces jo vull que vostè vinga al Levante —además juava el Bilbao—, vostè ve i al vindre vostè vindran més gent, que se compraran els passes i tot". I jo no el coneixia de res. I al final acabe i allí n'hi havien catorze o quinze xiques allí, sí. I quan me'n vaig diu a la jefa d'allí: "dile que venga". Torne i diu: "mira, sácame cuatro vips... —cinc vips, que valien...—, y acciones". Jo me donava vergonya i anava a dir-li vint. Diu: "no, hombre, que sean más de cien". Bueno, pues tu no saps ixe home lo que ha fet amb mi. Un dia agarre i com jo estic en Províncies me diu: "¿y tú qué haces, aparte de eso? —Yo digo: mire, yo trabajo en un Periódico y visito gente para conseguir dinero. —I ell diu: ¿sí? Pues hazme veintiocho páginas...", això que té ahí, a color. Els dinés que valien, i imagina't que és Bàrbera, la que està amb ell me diu: "¡si está todo vendido!". Que ho havia venut tot! Per fer-me un capritxo a mi. Después un atre dia me diu: "esto que aparcáis, Paquito, me lo quedo yo, y lo regalo al Levante". Xe, tu! I anà a l'Ajuntament i tot. Claro, un dia la seua filla li diu: "papá, ¿tú qué pasa con el Levante?", i son pare li diu: "pues que el Levante es de Valencia, igual que ayudo a otro, y allí ha estado tu hermano". Bueno, total que m'agarra el president del València i me diu: "Paquito, escolta que mon pare què ha passat? Que li dic: papà, que el Valencia ha guanyat quatre a zero", i li diu "ui, i el Levante tamé!". Què vaig fer jo? La juà del misto, agarre al que pagava, al president, a [Pedro] Villarroel, i li dic: "oye, vamos a jugarse la final en...", això a on anàrem, allà a Andalusia: "bueno, vamos a jugar el ascenso. Yo quiero que invites a estas dos personas, a Bautista y a su mujer, pero que les pagues el hotel y que cenen con nosotros y todo. —Está hecho". Claro, ja havia pegat. Bueno, pues no t'ho pots imaginar, anava a una barberia de Montcà, en València, i com sabia que anava jo venia a vore'm. Em va agarrar un apreci. I un dia diu: "dile a Conchín que venís una semana allá...", al norte, un puesto molt car. I jo dic: "no, no. Sí, Bautista, sí que li ho diré", però jo dic: què vaig a anar jo allí de gorrisme. I no aní. Però el dia que se mor [el diumenge 22 d'agost de 2021], m'agarren el fill i m'agarra el germà, i a no sé quines personalitats hi havia allí, i diu: "mira, al que més volia mon pare era este". Era jo. I això quan ho va fer ací en Montcà, això dels pisos, eh?, la meua filla li agradava no sé què per ahí. I va ser dir-li: "don Bautista... —¿Es para tu hija? —Sí. —Dile que lo mire y que hablen con mi hijo. Yo ya me apañaré con él". No es que li anara a pagar el piso, però li haguera rebaixat. O siga, que ixe era don Bautista. Pues aixina, quan més categoria tenia sempre entrava millor jo. I a partir d'ahí se volia quedar una animalà de dinés pa d'això. I después se ficava malet i la seua dona me cridava pa que dinara amb ell. Sí, sí, sí. I ell no podia estar sense mi ja: "hui no vindrà Paquito, tal?", i después se n'anàvem a dinar junts... Era una amistat. I en casa tinc un museu que ell anà fora i... no sabia casi ni escriure: anà fora i amb lletra que tu els veus i dius: "este no sap ni escriure", diguent-me que estava tan content i que

veges a on estigues... Bueno, com a família. I jo vaig fer pa vore si el portava allà pa que el Levante recibira dinés, i claro que en va recibir. I li dic a Villarroel: “i ara què? —Pues ara el convides allà”. I au. Però claro, un tio que s’havia fet una fortuna. Perquè el Levante érem quatre desgraciats d’ahí del Cabanyal i de Montcà que sóc jo, que no teníem pasta. I aixina és lo que he fet: menejar-ho. I els bancs... **[50 min.]** els bancs això de que la gent: “ai, el banc... ixe no, ixe té mal gènit, el president”, en l’especial del Levante tots els bancs de València estaven. Per mi. Claro. I después el president un dia diu: “és que açò si no estiguera Paquito qui ho faria?”. Claro, com ara estic de president d’honor i estic en una atra cosa i de Consell... no puc opinar, pues ara: “no, no, ací tamé tens que estar” [risses]. I a partir... ahí m’ho feren que siguera ell tamé, quan jo ho era, però jo volia donar puesto pa un atra persona. Pues no, ara m’han fet estar ahí. Tres millonaris i un inútil, però... Un inútil [risses], però vull dir que aquells poden tirar de cartera i jo no és lo mateix. Jo ací en Montcà els puc convidar, però si me fiquen en un hotel...

I ací en Montcada vostè quina vida social tenia? Vosté estava en el Musical.

Sí, jo era sócio del Musical, que mon pare me va fer, i músic. Tocava el saxo. Però era el més roïn de tots [risses]. Entonces jo ho reconeixia, entonces el senyor Cervera, que tu... Cervera no... Ferrís, que tu l’hauràs conegut, no? Anàvem a Bunyol, y vamos a Bunyol al certamen, i jo “mec!”, fique la pata. Allí en el Quadrat, ple de gent. “Pam!”, fique la pata, jo treballava de nit i no podia... Fique la pata. I diu: “escolta, Paquito, estàs pensant en el Levante? —Dic: pues sí, perquè el dumenge tenim un partit molt això, molt important. —Ah, sí? —Sí”. Bueno, total que jo el dilluns vaig, dic: “tinga, l’instrument. Li’l dóna a un xiquet i d’ací quatre dies serà millor que jo. I aixina vostés no me tiraran la bronca. —Home, que jo no t’ho he dit per això ni per res”. I entonces ja no... és que de nit jo no podia fer lo que podien fer els demés. Agarra un dia, estaven en la plaça de la Virgen dirigint a la Banda Municipal, i passe jo a vore-ho i agarra catorze o quinze músics: “venic p’aquí, mira la que me hizo”, lo que jo t’he contat. Cabró, contant-ho [risses]. Però no volia que me n’anara, però jo no... El meu cosí va ser director de la de Cullera, la de Bunyol i la de... i subdirector de la de València i és que en mi... aquell anava pac a dalt i jo me quedí a la mateixa altura que portava [*es referix al mestre José Ferriz Lloens (Algemesí, 1913-Bunyol, 2002), director de la Banda simfònica del Musical entre 1951 i 1953, que fou violinista primer, sotsdirector de l’Orquestra Municipal i la Banda Municipal de València i catedràtic de conservatori fins a la seva jubilació. Les seues memòries són un document molt important per entendre la música valenciana del segle XX: Sesenta años de vida musical. Memorias. València: IVM, 2004*].

Bàrbara Sales.- Què bona persona!

Bé, carinyo, però jo no estava pa estar en la música, jo anava a treballar de nit. I claro, este home no comprenia que jo anava a treballar de nit. Después, pa casar-me... el retor aquell que teníem tan sério com li dien? Jesús Pla. Ixa un atra: “hi ha que fer uns... els matrimonis tenen que vindre per les nits allà al Gurugú a que els expliquen no sé què”. És que feia unes xarles i jo li he dit: “don Jesús Pla, jo treballe de nit en Les Províncies. —Pues si no... —aquell era aixina— pues si no hace esto no te puedes casar. —Bueno, vale, me n’aniré a Massarrojos”. I no, al final me casà, però no volia, me pegà una bronca de por. **[55 min.]** Sí, sí. Són coses que... aixina.

I al deport d’ací de Montcada ha estat lligat, vosté?

Jo? [risses], ara voràs. Jo vaig fundar... bueno, jo i algú més, el Tormenta Club de Fútbol. No, ixe era el millor juvenil que hi havia. En ell juava Ricardo... i ara l’atre dia... —si veniu vos ho

ensenyaré— han mort tots menos jo. Han mort tots. El retoret d'Alfara, Jesús... S'han mort tots. Pues si veniu vos ho ensenyaré i això. I ja te dic...

Bàrbara Sales.- Jugaves? Jugaves ahí en ixe equip?

Sí, però tamé era el més roín [risses]. No, no, però jo era el capità de l'equipo, i entonces no hi havia entrenaor. Jo feia les alineacions, i Ricardo, els que eren millors, que jugà en el València, i Sócrates i tot, dient: “amb el que treballes i no vols jugar?”, i jo dic: “no vull jugar no: jo pense que Filets, o Jesús el d'Alfara, són millors que jo.—Pues volem que juees tu”. Jo intentava no ficar-me. Però un dia ve l'Atlètic de Madrid, que tenen una empresa que se diu Pretiglás allà en el Saler, i ve [Francisco Martín] Arencibia que és internacional. I ve i jo dic [risses]: “hòstia, ara sí que m'alegraria jugar”, però no era en el Tormenta, era en Províncies, els veteranos. I li pegava cada patà!, perquè jo volia... I me dia: “xiquet, que tenemos que ir a comer!” [risses], de les pataes que li pegava. Però era per la il·lusió. Después jo, juant en el camp del Bassot contra el Levante B, en el mateix equipo, este que t'estic parlant, jo quan havia que xutar... era extrem i quan hi havia que xutar no alpegava ni al primer palo, i jo dic: no, pues jugaré raere. Juava de lateral, i entonces vingué un córner contra el Levante B; jo no sé a on me pegaria, al cap no, i pam i el marque. I el porter del Levante que me coneixia me correu per tot el camp de Burjassot [risses]. “Que me fique este el gol!”, si li l'haguera ficat Ricardo o Sócrates... Però jo era el capità, i feia les alineacions. I me quedava fora, perquè volia ser honrat i que juaren els millors.

Bàrbara Sales.- Perquè tu eres d'ixa quinta, no? De Ricardo...

Sí, el tinc allí, la foto i tot. Sí.

Bàrbara Sales.- I del trinquet i tot això tamé has segut? De pilota tamé has segut? D'anar al trinquet, a la pilota valenciana.

No, mira, jo he segut, com aficionat, fútbol, fútbol, fútbol, fútbol. I ara tu me dius: Manolete i Arrusa, sí que sé que eren toreros; Bernardo Ruiz, bicicletes, sí que ho sé, perquè ho he llegit. Però lo meu era el fútbol. Per això amb nou anys aní a demanar el passe al Levante. Me'l donaren als catorze. I el tinc setanta-huit anys! I ara a mi... ve Nadal i els juaors que fa vint anys que no estan ací, se cartegem. I si veres quan entre jo... mira, el garrot me l'agarren; la maleta: “tira, porta!”. Perquè tenen por de que me caiga.

Ahí en el Musical era... que a mon pare li agradava molt la música, però jo treballant de nit i tot... I per fer-lo feliç, que s'equivocava sempre... Un dia estàvem en la banda ensyant i Ferriz [José Ferriz Llorens, director de la Banda Simfònica de Montcada entre 1951 i 1953] diu: “es que no puede ser, esto”, i mon pare que estava ahí raere, que tamé era no sé què del Musical, diu: “si todos fueran como mi hijo, esto sería la... no sé què de Londres”. I jo: pues serà possible? I jo dic: pues ara sí que m'ho dixe, ja [risses]. No reconeixia que el seu fill era el més burro! I ho era!

Bàrbara Sales.- I a on te casares, tu?

Jo? En Montcà. Jo l'anar-me'n a Alfara va ser simplement perquè... ixe que feia el... —que era cosí germà de la meua dona—... Això que se fica en la paret, que era casat en una del carrer l'ermita... Noraet! Ixa casa era del meu sogre, li tocava al meu sogre. Entonces quan al meu sogre li digué que volia... que la seua filla se casava i volíem anar allí, diu: “jo estic fent-me una casa en tal puesto”, i a mi aquella no m'agradava. Entonces el meu sogre diu: “veniu, tal”, i jo ho vaig vore i dic: mare meua, això està... Que veia l'horta i tot. I entonces ma mare, pobreta,

acostumbrà a estar en una escaleta, ve a vore-ho i entra allí al corral i diu: “ai quin solet, fill meu!”. I me diu: “no me dónes el jornal, ja”. Estava jo festejant. “No me dónes el jornal, tot pa la casa”, i ja m’ho vaig fer jo a la meua manera, saps lo que vull dir? Però vinc a dir que si no, jo no tenia casa. Home, me l’haguera comprat, a poc a poc. I tot era aixina, xe. Ja te dic. Però en la vida... És en tot.